

Ars memoriae:

atmintis – dailės funkcija
ir tema (XVIII–XXI a.)

Vilnius, 2008

Ižanga

Straipsnių rinkinys skirtas atminties, įamžinimo ir įsiamžinimo problematikai Lietuvos mene. Atminties tema pastaraisiais dešimtmečiais tapo ypač aktuali Europos istoriniuose, sociologiniuose, literatūros ir dailės tyrinėjimuose. Per tai, ką individas, socialinė grupė, visuomenė ar valdžios struktūros laikė reikalingu nepamiršti ir įamžinti, siekiama atskleisti tam tikro laikotarpio visuomenės vertybių sistemą, mentalitetą, socialinę, politinę ir kultūrinę padėtį. Menas suvokiamas kaip priemonė tam tikroms visuomenės vertybėms išreikšti ir kaip jų formavimo būdas, konstruojantis tai, kas turi išlikti atmintyje vienokia ar kitokia menine raiška.

Šiame leidinyje skelbiamų straipsnių problematika siejasi su asmenų bei įvykių atminimo išsaugojimu ir atitinkamais dailės žanrais – portretu, paminklu, laidotuvių dekoracijomis, praeities refleksijas išreiškiančiais meno kūriniais, memuarais. Tyrimai apima platų istorinį tarpsnį – nuo Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės laikų iki XXI a. pradžios. Autoriai nagrinėja, kaip skirtingais istoriniais laikotarpiais buvo suvokiama šių dailės kūrinių paskirtis, kodėl kito jų meninės formos ir turinys, kokią įtaką jiems darė naujų meno priemonių atsiradimas, kaip jomis formuojamos praeities atminimo strategijos.

Ypač aktualiai probleminėje visumoje iškilo portreto tema. Knygoje skelbiama nauja ikonografinė ir archyvinė medžiaga ženkliai praplečia Lietuvos portreto istoriją, pvz., pristatomas iki šiol netyrinėtas Lietuvos kultūros reiškinyje – vienuolyno portretų galerija

(Auksė Kaladžinskaitė), aptarta Vilniaus labdarių draugijai priklausiusių asmenų portretų kolekcija ir jos formavimo kontekstas (Dalia Tarandaitė). Knygoje rasime visiškai naujų portreto žanro interpretacijų, sakykim, griunamos įsigalėjusios XIX a. II pusės – XX a. pradžios portreto traktavimo klišės (Jolita Mulevičiūtė).

Kita knygą vienijanti gija – reprezentatyvumo ir savireprezentacijos/įsiamžinimo tema mene. Ji atskleidžiama XVIII a. LDK kilmingųjų laidotuvių apipavidalinimo simbolikoje, kurioje pynėsi atminties apie velionį ir kilmingos giminės reprezentavimo motyvai (Lina Balaišytė). Įsiamžinimo tema plėtojama Jono Basanavičiaus ikonografijos tyrimuose, kuriuose išryškinama, kaip buvo formuojamas šio išskirtinio XX a. Lietuvos visuomenės veikėjo savęs vaizdavimo kanonas (Jolanta Bernotaitytė). Įsiamžinimo tema akcentuojama ir kalbant apie autoportretiškumo šiuolaikinėje tekstilėje tendenciją, skatinamą aktyvių savivokos procesų (Lijana Šatavičiūtė).

Atminties, kaip visuomeninio, bendrakultūrio, politiškai svarbaus reiškinių, tema aktualizuojama straipsniuose, skirtuose cariniams paminklams Lietuvos provincijoje ir vėlesniam jų atminties funkcionavimui (Laima Laučkaitė) bei sovietmečio atminimo strategijų šiuolaikinėje visuomenėje tyrimuose, pasitelkus dvi savitas atminimo erdves – šiuolaikinį Lietuvos meną ir XXI a. pasirodžiusius su daile susijusių žmonių memuarus (Erika Grigoravičienė).

Straipsnių rinkinys sudarytas remiantis pranešimais, skaitytais mokslinėje konferencijoje *Ars memoriae*. Kultūros, filosofijos ir meno instituto surengta konferencija vyko 2006 m. lapkričio 23 d.

Sudarytojos